

Вересневі вогні
Карлос Руїс Сафон

Юна Ірена разом із мамою та братом вимушена покинути рідний Париж і перебратися до провінційного містечка на узбережжі Нормандії. Її мати працюватиме економкою в маєтку видатного механіка та інженера Лазаруса. Цей будинок повен надзвичайних загадкових механізмів: роботів, що відчиняють двері, годинників із таємничими посмішками, ляльок-танцівниць, які у своїй пластичності не гірші за живих людей. Та однієї ночі до чарівного маєтку з похмурих закутків минулого вривається Тінь. Ірен дізнається, що прекрасна дружина винахідника вже двадцять років не покидає будинок. Двадцять років тому тут сталося дещо незворотне. Та що саме? Ляльки Лазаруса бережуть страшну таємницю їхнього творця. І їхні погляди вже не видаються такими привітними...

Карлос Руїс Сафон

Вересневі вогні

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки Іван Дубровський

© Carlos Ruiz Zafon, 1995; DragonStudios LLC, 2007

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

* * *

Передмова автора

Шановні друзі!

Часом читачі краще пам'ятають твір, ніж його автора. Вони не випускають з пам'яті героїв, сюжетні лінії, мову й образи, виявляючи поблажливість, що обеззброює письменника, який починає забувати деякі епізоди й подробиці книжок, котрі він написав так давно, що в це несила повірити. Зі мною теж таке траплялося; іноді я не міг пригадати сюжетні повороти трьох «юнацьких» романів, що їх написав і опублікував у дев'яності роки: «Володар Туману», «Опівнічний палац» і, власне, «Вересневі вогні» – книжки, яку ви тримаєте в руках. Я завжди вважав, що ці три романи утворюють один цикл, адже мають чимало спільного й певною мірою нагадують книжки, які я залюбки прочитав би у підлітковому віці.

Я написав «Вересневі вогні» у Лос-Анджелесі, між 1994–1995 роками, плануючи довести до пуття те, що мені не вдалося втілити в романі «Володар Туману». Перечитуючи «Вересневі вогні» зараз, я усвідомлюю, що композиція тут має більше кінематографічних елементів, ніж літературних. Для мене цей роман завше асоціюватиметься з довгими годинами, проведеними в товаристві героїв за письмовим столом у моєму тодішньому помешканні на Мелроуз-авеню. З третього поверху мені було добре видно напис «Голлівуд» на пагорбах.

Роман замислювався як пригодницько-містична історія для читачів, молодих духом (і молодого біологічного віку, якщо поталанить), подібних до глядачів більшості фільмів, що надихали мене у той період. Відтоді мій задум анітрохи не змінився.

Щоправда, відбулись інші доречні зміни: вперше з 1995 року ця книжка побачила світ у гідному виданні з чудовими ілюстраціями. На жаль, раніше я не мав нагоди надрукувати її у такому вигляді.

Сподіваюся, що книжка принесе вам задоволення, якщо ви молода людина або бажаєте перенестися в юнацькі роки. Мене тішить думка, що з вашою допомогою я відтворю в пам'яті як цей роман, так і два його попередники. І дозволю собі розкіш знову пережити пригоди «Вересневих вогнів» та тих далеких часів, коли я теж вважав себе молодим і мені здавалося, що мої слова й створені мною образи можуть змінити геть усе.

Приємного читання і до нових зустрічей.

Карлос Руїс Сафон
Травень 2007 року

Люба Ірен,

вересневі вогні навчили мене не забувати минуле, тож я чудово пам'ятаю, як приплив змивав твої сліди на піску. Ще тоді я розумів, що зима швидко розвіє магію останнього літа, яке ми провели разом у Блакитній Бухті. Ти була б здивована, якби побачила, як мало змінилося наше містечко. Вежа маяка досі височіє посеред туманів, наче вартовий на чатах, а дорога, яка огинає Пляж англійця, перетворилася на вузьку стежку, що петляє на піску і веде в нікуди.

Огорнені темрявою і тишею, руїни Кравенмору видніються над лісом. Я дедалі рідше виходжу в море на вітрильнику. Якщо ж це трапляється, то все ще можу розгледіти потріскані вікна західного крила, що виблискують в імлі, немовби подаючи якісь загадкові сигнали. Іноді, зачарований спогадами про ті часи, коли ми вечорами перепливали бухту, повертаючись до порту, я придивляюсь уважніше, і мені ввижаються вогні, що блимають у темряві. Та я знаю, що зараз там нікого немає. Анікогісінько.

Напевно тобі цікаво, що сталося з Будиночком-на-мисі. Самотній, відрізаний від усіх, він стоїть там, де й завжди, дивлячись на безкрай океан із вершини мису. Минулої зими шторм розніс ущент те, що залишалося від маленького причалу на пляжі. Один заможний ювелір, що приїхав з якогось невідомого міста, хотів купити його, спокусившись сміховинною ціною, але західні вітри й величезні хвилі, що б'ються об стрімкі скелі, змусили передумати. Сіль глибоко в'їлася у вибілену деревину. Таємна стежина, що вела до лагуни, перетворилася на непрохідні хащі, зарослі дикими чагарниками й завалені вітроломом.

Час від часу, коли можу відпочити від роботи на пристані, я сідаю на велосипед і прямую до мису, щоб подивитися на захід сонця з веранди, що нависає над бескидами. Там нікого немає, крім мене та зграї мартинів. Судячи з усього, птахи наділили себе правами нових мешканців, не навідавшись до жодної нотаріальної контори. З того місця досі видно, як місяць, піднімаючись над лінією горизонту, малює сріблясті візерунки, що довгою гірляндою простягаються до Печери кажанів.

Пам'ятаю, що якось я показав тобі цю печеру і розповів історію про злого корсиканського пірата, чий корабель затонув у гроті однієї штормової ночі 1746 року. То була вигадка. Не існувало ніякого контрабандиста, ніякого відчайдушного розбійника, який насмілювався заплисти в той темний грот. На свій захист можу сказати, що це єдина брехня, яку ти почула від мене. Мабуть, ти одразу здогадалася, що я обманув тебе.

Цього ранку, коли я витягав сіті, що зачепилися за риф, у мене знову виникла галюцинація. На якусь секунду я «побачив» тебе на веранді Будиночка-на-мисі: ти мовчки дивилася в далечінь, як часто любила робити. Мартини злетіли в небо, і я пересвідчився, що там нікого немає. Десь за туманами височіла гора Сен-Мішель, наче плавучий острівець, що сів на міліну.

Іноді я замислююся над тим, що всі покинули Блакитну Бухту, чкурнули подалі

звідси. І лише я потрапив у пастку часу, марно чекаючи, що одного дня багрян timer вересневий приплив поверне мені щось вагомніше за спогади. Не зважай на мене. Такий ефект справляє на нас море: рано чи пізно воно все повертає, особливо спогади.

Якщо не помиляюсь, я відправив тобі сотню листів (рахуючи і цей) на вашу останню паризьку адресу, яку мені вдалося роздобути. Інколи я запитую себе, чи отримала ти бодай один із них, чи згадуєш ти мене і той світанок на Пляжі англійця. Може, так, а може, життя занесло тебе надто далеко від цих місць, від усього, що пов'язано з війною.

Тоді життя здавалося нам значно простішим. Пам'ятаєш? Хоча... навіщо я обманюю себе? Звісно, ти забула. Часом мені спадає на думку, що лише я, бідолашний дурень, досі живу спогадами про літо 1937 року – в моїй пам'яті закарбувався кожен день, коли ти була тут, поряд зі мною...

1. Небо над Парижем

Париж, 1936 року

Коли Арман Совель помер, небесним склепінням пронеслася пурпурова комета, чий вогняний слід простягся аж до обрію. Люди, які пам'ятають ту ніч, присягаються, що на власні очі споглядали це видовище. Ірен, донька Совеля, нічого не бачила, але чарівний відблиск комети осяював її сни впродовж багатьох років.

Стояв холодний зимовий ранок, і вікна чотирнадцятої палати лікарні Сен-Жорж вкрилися тонкою плівкою інею, що нагадувала химерну акварель, де зображувалося місто у золотавих передсвітанкових сутінках.

Арман Совель тихо згас: одне ледь чутне зітхання, і все закінчилося. Його дружина Симона та донька Ірен підняли погляд, коли перші вранішні промені, що прорізали нічну темряву, прикрасили світлими смугами стіни й підлогу палати. Молодший син Доріан спав на стільці. У палаті запала зловісна тиша. Не було жодної потреби щось казати, аби зрозуміти те, що сталося. Після шести місяців страждань чорний привид хвороби, назву якої хлопчик ніколи не міг вимовити, забрав життя Армана Совеля. От і все.

Отак розпочався найгірший рік в історії родини Совелів.

Арман Совель забрав з собою в могилу свою харизму і заразливий сміх, проте його численні борги не вирушили з ним в останню подорож. Невдовзі цілий легіон кредиторів і різноманітних хижаків у сюртуках, які могли похвалитися почесними званнями, взяв собі за звичку навідуватися до помешкання Совелів на бульварі Осман. Формальні візити ввічливості змінилися завуальованими погрозами, а трохи згодом – арештом майна.

Престижні коледжі й елегантні вбрання залишилися в минулому. Для Ірен та Доріана

настав період тимчасових підробітків і скромнішого одягу. Таким був початок стрімкого спуску Совелів у безодню реальності. Найтяжче випробування на цьому тернистому шляху випало на долю Симони. Хоча вона повернулася на посаду шкільної вчительки, її зарплати не вистачало, аби зупинити лавину боргів, що пожирала весь сімейний бюджет. Звідусіль на них обрушувалися нові документи з підписом Армана й нові несплачені векселі; на кожному кроці їх підстерігали нові бездонні чорні діри.

Саме тоді маленький Доріан запідозрив, що половину населення Парижа складають юристи й лихварі – особливого виду щури, що кишать на поверхні. Приблизно у той час Ірен погодилася підпрацьовувати в танцювальній залі (без відомо матері). Вона танцювала з солдатами – сором'язливими, наляканими підлітками, отримуючи за це заняття кілька монет. (На світанку дівчинка складала зароблені гроші в коробку, яку Симона ховала під холодильником.)

Совелі зробили ще одне болісне відкриття: кількість людей, які проголошували себе друзями й покровителями, зменшувалася швидше, ніж іній, що тане на сонці. Ситуація дещо покращилася влітку, коли Анрі Леконт, давній друг Армана Совеля, запропонував їм оселитися у маленькому помешканні на Монпарнасі. Нова домівка розташовувалася над крамницею малювального приладдя, що належала Анрі. Господар відмовився брати від них гроші, відклавши оплату до кращих часів. Він лише попросив Доріана допомагати йому розносити замовлення, оскільки біль у колінах обмежував його рухливість. Симона не могла підібрати слова, аби віддячити старому мсьє Леконту за його доброту. Втім, торговець не очікував жодної подяки. У світі, де переважали щури, їм пофартунило зустріти янгола.

Коли зима тихенько підкралася до міста, Ірен виповнилося чотирнадцять років, хоча вона почувалася двадцятичотирирічною жінкою. У день народження вона витратила гроші, зароблені в танцювальній залі: купила пиріг і відсвяткувала цю подію з Симоною та Доріаном. Відсутність Армана важким тягарем тиснула на їхні плечі. Зібравшись у тісній вітальні крихтної оселі на Монпарнасі, вони разом задули свічки на пирозі й загадали одне-єдине бажання: нехай згасле полум'я забере в небуття привид нещастя, що переслідував їх останніми місяцями. Цього разу молитви були почуті. Вони ще не здогадувалися, що похмурий рік добігав кінця.

Минуло кілька тижнів, і за обрієм несподівано зажевіріла іскра надії. Завдяки старанням мсьє Леконта та його широкому колу знайомих Симона отримала шанс влаштуватися на пристойну роботу в Блакитній Бухті – маленькому приморському містечку, далеко від сірих паризьких туманів, далеко від сумних спогадів про останні дні Армана Совеля. Один заможний винахідник і виробник іграшок шукав економку, якій можна було б довірити управління його розкішним маєтком, зведеним посеред лісу Кравенмор.

Винахідник та його дружина усамітно жили у величезному будинку поряд зі старою іграшковою фабрикою, яка наразі не працювала. Олександра, дружина лялькаря, була тяжко хвора й понад двадцять років не виходила зі своєї кімнати. Новій економці пропонувалася щедра винагорода. Крім того, Лазарус Жан дозволяв усій родині оселитися у Будиночку-на-мисі – скромному помешканні, зведеному над скелястим урвищем, на самісінькій вершині мису, з протилежного боку Кравенморського лісу.

У середині червня 1937 року мсьє Леконт попрощався з Совелями на шостій

платформі Аустерліцького вокзалу. Симона та її двоє дітей сіли в поїзд, що мав відвезти їх до узбережжя Нормандії.

Спостерігаючи за тим, як вагони повільно зникають удалині, старий Леконт подумки усміхнувся. Його охопило передчуття, ніби історія родини Совелів – справжня історія – тільки-но розпочалася.

2. Географія й анатомія

Нормандія, літо 1937 року

Перебравшись до Будиночка-на-мисі, Ірен та її мати першого ж дня спробували навести лад у своїй новій оселі. Тим часом Доріан відкрив для себе нове захоплення – географію, або, якщо точніше, креслення мап. Озброївшись олівцями й альбомом, подарованими Анрі Леконтом на прощання, молодший син Симони Совель сховався в улоговинці між скелями, природному оглядовому майданчику, звідки поставала казкова панорама.

Містечко з маленькою риболовецькою пристанню розкинулося посеред просторої бухти. На схід простягався неозорий піщаний берег – перлинна пустеля біля води, – відомий як Пляж англійця. Трохи далі вістря мису націлювалося на горизонт. Нова домівка родини Совелів була побудована на його краечку, що відділяв Блакитну бухту від широкої затоки, яку місцеві називали Чорною бухтою через темний колір води й велику глибину.

Десь там, у відкритому морі, Доріан міг розгледіти вкритий прозорим серпанком острівець із маяком, розташований за пів милі від узбережжя. На острові височіла темна й загадкова вежа маяка, напівприхована довколишніми туманами. Спрямувавши погляд униз, на землю, хлопчик добре бачив свою матір і сестру Ірен, які сиділи на веранді Будиночка-на-мисі.

Нова оселя, двоповерхова будівля з білого дерева, примостилася на стрімчаках, наче тераса, що зависла над проваллям. За будинком починалася лісова гущавина, а за кронами дерев височів Кравенмор – величний маєток Лазаруса Жана.

Кравенмор радше нагадував замок, кафедральну споруду, плід бурхливої, збоченої уяви. На гостроверхому даху було видно справжній лабіринт арок, аркбутанів, веж і бань. Хрестоподібна будівля мала кілька крил. Доріан уважно роздивився зловісні обриси домівки Лазаруса Жана. Армія гаргуйль та ангелів, вирізьблених з каменю, охороняла фриз фасаду, неначе збіговисько привидів, що завмерли в очікуванні ночі. Згорнувши альбом, Доріан зібрався вертатися. Йому було цікаво, якого штибу людина могла поселитися в такому дивному місці. Невдовзі він матиме нагоду з'ясувати це – сьогодні ввечері їх запросили повечеряти у Кравенморі. Знак увічливості з боку їхнього нового покровителя – Лазаруса Жана.

Вікна кімнати Ірен виходили на північний захід. Звідти було видно острівець маяка й морську гладінь, поцятковану палаючими сріблястими кружальцями, що їх малювали сонячні промені. Після кількох місяців замкненого життя у тісному

паризькому помешканні окрема кімната видавалася дівчинці немислимими розкошами. Можливість зачинити двері й насолоджуватися самотністю сповнювала її душу п'янкими відчуттями. Спостерігаючи за тим, як призахідне сонце розфарбовує море у мідний колір, Ірен напружено розмірковувала над важливим питанням: яке вбрання обрати для першої вечері з Лазарусом Жаном? Від її чималого гардеробу майже нічого не залишилося. Уявляючи прийом у великому маєтку Кравенмор, Ірен відчувала сором – усі її речі здавалися вбогим дрантям. Примітивши дві єдині сукні, що більш-менш годилися для такого візиту, Ірен зіткнулася з несподіваною проблемою.

Відтоді як їй виповнилося тринадцять років, її тіло невпинно змінювалося, округлюючись в одних місцях і зменшуючись в інших. Тепер, коли вона наближалася до п'ятнадцятиріччя, її відображення у дзеркалі чітко давало зрозуміти, що з нею відбулися невідворотні трансформації, обумовлені примхами природи. Нова фігура не була створена для поношених дитячих вбрань строгого крою.

Незадовго до настання сутінків, коли довкола Блакитної бухти замерехтіли пурпурові відблиски, Симона Совель тихенько постукала до кімнати.

– Заходьте.

Жінка зачинила за собою двері й окинула приміщення швидким поглядом. Усі речі Ірен були розкидані на ліжку. Одягнена у просту білу футболку, дівчинка стояла біля вікна, дивлячись на далекі вогні кораблів. Симона глянула на струнку фігуру Ірен і подумки усміхнулася.

– Час летить, а ми навіть не помічаємо цього, правда?

– Я не можу влізти у жодну сукню, хоча дуже старалася, – відказала Ірен. – Мені прикро.

Симона підійшла до вікна й стала навколішки поряд із донькою. Вогні містечка в центральній частині затоки вкривали поверхню води золотими акварелями. Якусь мить мати з донькою милувалися дивовижним видовищем – сутінками над Блакитною бухтою. Усміхнувшись, Симона ніжно торкнулася щоки Ірен.

– Гадаю, це місце нам сподобається. Ти згодна?

– Чи сподобаємося ми йому?

– Кому? Лазарусу?

Ірен кивнула.

– Ми – чарівна родина. Він буде в захваті, – відповіла Симона.

– Ти певна?

– Краще відкинути сумніви, мадемуазель.

Ірен вказала на свій гардероб.

– Візьми одну з моїх суконь, – усміхнулася Симона. – Підозрюю, що вони личитимуть тобі більше, ніж мені.

Ірен злегка зашарілася.

– Ти перебільшуєш, – докірливо мовила вона.

– Час покаже.

Доріан підійшов до підніжжя сходів і побачив сестру в материній сукні. Він ошелешено витріщився на неї – такий погляд посів би перше місце на конкурсі роздивлянь. Ірен впилася у брата своїми зеленими очима й, загрозово здійнявши вказівний палець, попередила його виразним жестом:

– Жодного слова.

Доріан мовчки кивнув, не в змозі відірвати очі від незнайомки з обличчям Ірен, яка розмовляла її голосом. Вираз його обличчя так розвеселив Симону, що вона ледве стримала усмішку. Посерйознішавши, жінка поклала руку хлопчикові на плече й присіла перед ним, щоб поправити фіолетову краватку-метелик, успадковану від батька.

– Синку, тебе оточують жінки. Доведеться звикнути.

Доріан удруге кивнув, виражаючи покірність і здивування. Коли настінний годинник пробив восьму вечора, вся родина вже одягла свої найкращі вбрання і приготувалася до урочистої події. Щоправда, в глибині душі вони помирали від страху.

Із моря дув легкий бриз, розхитуючи віти дерев у лісовій гущавині, що оточувала Кравенмор. Шарудіння листя доповнювалося відлунням кроків Симони та її дітей. Вони простували стежкою, що нагадувала справжній тунель, прорубаний у чорних непрохідних хащах. Блідий серп місяця марно намагався прорватися крізь щільну запону темряви, яка окутала увесь ліс. Щебетання невидимих пташок, що гніздилися у кронах гігантських вікових дерев, зливалося у тривожну літанію.

– Мені моторошно від цього місця, – зізналася Ірен.

– Дурниці, – поспішила перебити її мати. – Звичайний ліс. Ходімо.

Доріан мовчки крокував позаду, роздивляючись химерні тіні. Йому ввижались зловісні силуети. Розбурхана уява малювала десятки демонічних істот, що зачаїлися поблизу.

– При денному світлі тут немає нічого цікавого – лише чагарники й дерева, – зауважила Симона, розвіявши мимолітні чари, якими насолоджувався Доріан.

Після кількахвилинної нічної прогулянки, що видалася Ірен нескінченною, перед ними постав масивний кутастих силует Кравенмору, наче огорнений туманом замок із якоїсь легенди. У широких вікнах величезного дому Лазаруса Жана миготіли золотаві вогні. Вервечка гаргуйль чітко вирізнялася на тлі неба. Трохи далі виднілася фабрика іграшок – прибудова до основного будинку.

Вибравшись із лісових хащ, Симона та її діти зупинилися, роздивляючись монументальний маєток власника фабрики. Тієї миті з кущів випурхнув схожий на крука птах і, залопотівши крилами, окреслив вигадливу траєкторію над садом, що оточував Кравенмор. Потім він кілька разів облетів один із кам'яних фонтанів і приземлився біля ніг Доріана. Тріпотіння крил припинилося. Перевернувшись на бік, крук якийсь час ритмічно похитувався туди-сюди, але зрештою заціпенів. Хлопчик став навколішки й повільно простяг праву руку до птаха.

– Обережно, – попередила його Ірен.

Не зважаючи на її пораду, Доріан погладив крукове пір'я. Птах не подавав ознак життя. Хлопчик узяв його на руки й розправив крила. На обличчі промайнув розгублений вираз. Кілька секунд по тому він розвернувся до Ірен і Симони.

– Він дерев'яний, – пробурмотів Доріан. – Це машина.

Усі трое мовчки презирнулися. Симона Совель зітхнула й попросила дітей:

– Я хочу, щоб ми справили гарне враження. Домовилися?

Вони ствердно кивнули. Доріан поклав дерев'яного птаха на землю. Симона злегка усміхнулася і жестом заохотила їх іти вперед. Вони почали підніматися біломармуровими гвинтовими сходами, що вели до великого бронзового порталу, за яким ховався потаємний світ Лазаруса Жана.

Двері Кравенмору розчахнулися перед ними, тож їм не довелося скористатися дивним бронзовим клепалом у формі голови янгола. Зсередини будинку линуло яскраве золоте сяйво. На освітленому порозі завмерла темна постать. Силует ожив і раптово нахилив голову. Почувся тихий механічний тріск, і стало видно обличчя. На них витріщалися мертві очі – звичайні скляні кульки, вставлені в очниці маски, позбавленої будь-якого виразу. Губи кривилися у моторошній посмішці.

Доріан знервовано сковтнув слину. Ірен і Симона – більш полохливі за свою натуру – відступили на крок. Фігура простягла до них руку і знову залякла.

– Сподіваюся, що Крістіан не налякав вас. Це старе дурне створіння.

Совелі одночасно розвернулися до підніжжя сходів, звідки лунав голос. Вони побачили приємного чоловіка, який явно насолоджувався періодом щасливої зрілості. В його усмішці відчувалося певне лукавство. Блакитні очі виблискували під густою гривною сивого, ретельно розчесаного волосся. Господар будинку був бездоганно одягнений і тримав у руці різнобарвну палицю з чорного дерева. Наблизившись до гостей, він шанобливо вклонився їм.

– Мене звуть Лазарус Жан. Гадаю, я маю вибачитися перед вами, – мовив чоловік.

Його голос був теплим, м'яким, одним із тих, що вмють заспокоювати й викликати довіру. Великі блакитні очі пильно оглянули кожного гостя і зрештою зупинилися на обличчі Симони.

– Я здійснював мою звичну вечірню прогулянку лісом і трохи запізнився. Мадам Совель, якщо не помиляюсь...

- Приємно познайомитися, мсьє.
- Будь ласка, зовіть мене Лазарус.

Симона кивнула.

- Моя донька Ірен. А це Доріан, молодший син.

Лазарус Жан обережно потиснув дітям руки. Дотик його долоні був приємним і впевненим, а заразлива усмішка викликала симпатію.

- Чудово. Що стосується Крістіана, вам не варто його боятися. Я зберіг його як спогад про мої перші експерименти. Він тупуватий і має не надто приязний вигляд. Я знаю.

- Невже це машина? – захоплено скрикнув Доріан.

Симона не встигла зупинити його докірливим поглядом. Лазарус усміхнувся хлопчикові.

- Можна і так сказати. З технічного погляду Крістіан є тим, що ми називаємо роботами.

- Ви самі його виготовили, мсьє?

- Доріане, – втрутилася мати.

Лазарус знов усміхнувся. Цікавість хлопчика вочевидь не дратувала його.

- Так. Я виготовив його й багатьох інших. У цьому полягає – точніше полягала – моя робота. Втім, вечеря зачекалася нас. Може, ми обговоримо всі ці теми й краще познайомимося за столом, поки куштуватимемо смачні страви?

Чудові пахощі печені вабили їх, мов чарівний еліксир.

Ні зустріч із дивним роботом, ні чудернацький фасад Кравенмору не підготували відвідувачів до сюрпризів, що чекали на них усередині маєтку Лазаруса Жана. Переступивши поріг, вони опинилися у фантастичному світі, який перевершував усі їхні фантазії.

Розкішні сходи спіраллю злітали у безмежжя. Піднявши очі, Совелі побачили проліт, який вів до центральної вежі Кравенмору, увінчаної чарівним ліхтарем, що випромінював примарне, невловиме світло. Під пеленою цього ірреального сяйва виднілася нескінченна галерея механічних істот. Гостям усміхався великий настінний годинник із живими очима й карикатурною гримасою. Балерина у прозорій фаті крутилася навколо власної осі в центрі овальної зали. Кожен предмет, кожна дрібничка були частиною магічного всесвіту, створеного Лазарусом.

Ручки дверей були виготовлені у вигляді усміхнених облич, які підморгували, коли хтось повертав їх. Окутаний туманом великий пугач із прекрасним оперенням витріщав очі з розширеними зіницями й повільно змахував крилами. Десятки чи навіть сотні мініатюрних фігурок та іграшок займали всі стіни й вітрини –

знадобилося б ціле життя, аби роздивитися це немислиме розмаїття. Маленький грайливий механічний цуцик метляв хвостом і гавкав на металеве мишенятко. З невидимої стелі звисала карусель із феями, драконами, зірками, які танцювали під акомпанемент далекої мелодії музичної скриньки й ширяли в повітрі, оточивши хороводом замок, що ледь виднівся серед ватяних хмар.

Куди б Совелі не спрямовували погляд, їм відкривалися нові дива, нові чудернацькі винаходи, геть не схожі на те, до чого вони звикли. Лазарус весело спостерігав за завороженими гостями, які на кілька хвилин скам'яніли на місці.

– Це... неймовірно! – скрикнула Ірен, не вірячи власним очам.

– Ви побачили лише вестибюль. Але я дуже радий, що вам подобається, – мовив Лазарус, церемонно кивнувши. Потім він повів їх до просторої ідальні Кравенмору.

Онімілий від подиву Доріан роздивлявся всі ці дивовижі широкими, як блюдця, очима. Симона й Ірен були вражені не менше; вони докладали неабияких зусиль, щоб не піддатися магії цього будинку і не впасти у стан трансу.

Як і передбачалося, зала, де подавали вечерю, перевершила те, що вони побачили у вестибюлі. Всі предмети – келихи, столове приладдя, тарілки, розкішні килими – несли на собі відбиток особистості Лазаруса Жана. Жодна річ не належала до реального світу – буденного, сірого й відразливо нормального, – що простирався за межами маєтку. Особливу увагу Ірен привернув величезний портрет над каміном із вирізьбленими драконами, з чиїх пащ вивергалось полум'я. На полотні була зображена сліпучої краси пані в білій сукні. Магія її очей стерла межу між реальністю і творінням художника. На кілька секунд Ірен потонула в цьому чарівному, гіпнотичному погляді.

– Моя дружина Олександра... Тоді вона ще була при доброму здоров'ї. Щасливі часи, – пролунав за її спиною голос Лазаруса, сповнений меланхолії і смирення.

Вечеря в осяяній свічками залі протікала приємно. Лазарус Жан виявився чудовим господарем і швидко завоював прихильність дітей своїми жартами й захопливими оповідками. Крім усього іншого, він повідомив їм, що дивовижні наїдки, які вони куштували, приготувала дівчинка Хана – ровесниця Ірен, що працювала у нього куховаркою і покоївкою. За кілька хвилин початкова напруженість зникла, і всі заглибилися у невимушену розмову, яку лялька уміло й непомітно скеровував у потрібне русло.

Коли принесли смаженого індика, коронну страву Хани, родина Совелів почувалася так, наче вони завітали до давнього знайомого. Симона помітила, що між її дітьми й Лазарусом виникла взаємна симпатія. Це заспокоїло її, тим паче що вона теж не залишилася байдужою до привітного господаря.

Підтримуючи цікаву бесіду, Лазарус детальніше розказав їм про все, що стосувалося маєтку й обов'язків, передбачених новою посадою Симони. Щоп'ятниці Хана брала вихідний і проводила увесь день зі своєю родиною – простими собі людьми, що мешкали у Блакитній Бухті. Лазарус запевнив їх, що вони ще матимуть нагоду познайомитися з нею, щойно вона повернеться на роботу. Крім господаря та його дружини, Хана була єдиною особою, що проживала у Кравенморі. Вона мала допомогти їм адаптуватися до нового місця і розв'язати всі питання, пов'язані

з переїздом.

Щойно подали десерт – напрочуд смачний малиновий торт, – Лазарус пояснив, чого очікував від новоприбульців. Попри те що власник фабрики відійшов від справ, час від часу він працював в іграшковій майстерні, розташованій у додатковому крилі на прибудинковій території Кравенмору. Совелям заборонялося навідуватись як на фабрику, так і до кімнат на горішніх поверхах. Вони не повинні були заходити туди за жодних обставин. Особливо це стосувалося західної частини маєтку, де були покої Лазарусової дружини.

Понад двадцять років Олександра Жан страждала від дивної невиліковної хвороби, що прикувала її до ліжка. Дружина Лазаруса усамітнено жила в своїй кімнаті на третьому поверсі західного крила. Ніхто, крім чоловіка, не переступав поріг її спальні. Він доглядав її й робив усе необхідне, щоб полегшити її муки. Лялькар розповів їм страшну історію про те, як його дружина – за тих часів вродлива життєрадісна жінка – заразилася загадковою хворобою, коли вони подорожували країнами Центральної Європи.

Вірус, від якого вочевидь не існувало ліків, поступово заволодів її тілом. Невдовзі вона вже не могла ходити й тримати в руках навіть найлегші предмети. Упродовж наступних шести місяців її стан так погіршився, що вона перетворилася на інваліда, бліду тінь тієї красуні, з якою Лазарус побрався за кілька років до трагедії. Коли минув рік, її пам'ять почала слабшати, і за кілька тижнів жінка насилу впізнавала власного чоловіка. Вона припинила розмовляти, а її очі стали схожими на бездонні колодязі. Їй було двадцять шість років. Відтоді Олександра Жан ніколи не виходила за межі Кравенмору.

Совелі слухали печальну оповідь Лазаруса, зберігаючи шанобливу мовчанку. Було очевидно, що лялькар дуже настраждався за двадцять років відлюдницького життя. Засмучений спогадами, він спробував розрядити атмосферу і змінив тему, заходившись нахвалювати надзвичайний торт Хани. Проте Ірен не могла не звернути увагу на його скорботний погляд.

Їй неважко було уявити безрадісне життя Лазаруса Жана. Втративши все, що любив, він сховався у світі власних фантазій, створив сотні предметів, прагнучи втекти від цілковитої самотності, що оточувала його.

Вислухавши оповідь лялькаря, Ірен зрозуміла, що віднині не зможе сприймати фантазійний всесвіт Кравенмору як неймовірний, приголомшливий витвір генія. Вона на власному досвіді знала, яку порожнечу залишає в душі втрата близької людини, тож здогадалася, що Кравенмор – ніщо інше, як темне відображення лабіринту самоти, де Лазарус Жан блукав останні двадцять років. Кожен мешканець цього магічного світу, кожне фантастичне творіння були мовчазною сльозою нещасної людини.

Наприкінці вечері Симона Совель склала чітке уявлення про свої майбутні обов'язки в цьому будинку. Вона виконуватиме приблизно ті ж функції, що й економка. Така діяльність не мала стосунку до основної професії Симони, яка раніше працювала вчителькою, але вона прагнула докласти всіх зусиль, щоб виправдати сподівання мсьє Жана й забезпечити перспективне майбутнє дітям. Мадам Совель мала контролювати роботу Хани та погодинних слуг, взяти на себе управління й утримання маєтку, спілкуватися з постачальниками й місцевими торговцями, вести кореспонденцію, закупати необхідні харчі, а також гарантувати, що ніхто і ніщо не турбуватиме лялькаря в його добровільному відлюдництві. Крім

того, її посада передбачала придбання книг для бібліотеки Лазаруса. Покровитель прозоро натякнув, що вчительське минуле Симони відіграло вирішальну роль, коли він обрав її, знехтувавши іншими, більш досвідченими претендентками. Лазарус підкреслив, що ця місія – найважливіша з-поміж усіх доручених їй завдань.

За свої зусилля Симона могла розраховувати на гідну зарплату й отримувала право проживати в Будиночку-на-мисі разом зі своєю родиною. Лазарус зобов'язався покрити витрати на навчання Ірен та Доріана в новому шкільному році, після літніх канікул. Також він зголосився оплатити університетський курс, якщо діти цього забажають і виявлять відповідні здібності. Зі свого боку Ірен і Доріан могли допомагати матері по господарству й виконувати будь-які її обов'язки за умови, що вони поважатимуть золоте правило: не порушувати межі, встановлені господарем будинку.

Згадуючи останні місяці й постійні хвилювання через борги та бідність, Симона Совель вирішила, що пропозиція Лазаруса – справжній дарунок небес. Блакитна Бухта була райським куточком, де вона воліла розпочати нове життя зі своїми дітьми. Робота була чудовою, а Лазарус справляв враження доброї, великодушної людини. Рано чи пізно фортуна мала усміхнутися їм. Так склалося, що вони потрапили у ці далекі краї, але вперше за довгий час Симона радо сприймала життєві зміни. Ба більше: якщо інтуїція не підводила її (а вона обманювала дуже рідко), жінка передбачала, що їхні стосунки з Лазарусом будуть щирими й теплими. Вона не виключала, що товариство й присутність її родини у Кравенморі можуть виявитися ліками від безмежної самотності, що оточувала цього чоловіка.

Вечеря завершилася кавою. Наостанок Лазарус пообіцяв Доріанові, що одного дня розкриє йому деякі секрети виготовлення роботів. Це остаточно підкорило хлопчика. Його очі радісно заблищали у передчутті нових несподіванок. На якусь секунду погляди Симони й Лазаруса схрестилися у тьмяному сяйві свічок. У його очах жінка розгледіла тінь багаторічної ізоляції, добре знайому їй печаль. Кораблі у дрейфі, що перетнулися у нічному морі. Лялькар відвернувся і мовчки звівся на ноги, даючи зрозуміти, що вечір добіг кінця.

Проводжаючи гостей до парадного входу, господар час від часу зупинявся і докладно розповідав про ті чи ті чудесні винаходи, що траплялися на їхньому шляху. Доріан та Ірен слухали його пояснення, роззявивши рота від зачудування. У Кравенморі було безліч усіляких див – не вистачило би й ста років, аби роздивитися все. Наблизившись до вестибюлю, Лазарус зупинився перед якимось складним механізмом, виготовленим із лінз і дзеркал. Він загадково позирнув на Доріана й, не кажучи ні слова, сунув руку у дзеркальний прохід. Відбиток руки повільно розчинявся, аж доки не пропав повністю. Лазарус усміхнувся.

– Не варто вірити всьому, що бачиш. Образ реальності, запропонований нашими очима, є лише ілюзією, оптичною облудою. Світло – неперевершений брехун. Дай мені руку.

Доріан підкорився, дозволивши лялькарю спрямувати його руку до дзеркального коридору. На його очах відображення поступово зникло. Хлопчик розвернувся до Лазаруса з німим питанням.

– Чи знаєш ти закони оптики й переломлення світла? – поцікавився той.

Доріан заперечно хитнув головою. Тієї миті він навіть не знав, куди поділася його права рука.

– Магія – це лише продовження фізики. Як тобі даються математичні науки?

– Більш-менш. Якщо не рахувати тригонометрії...

На губах Лазаруса промайнула усмішка.

– Звідси ми й розпочнемо. Фантазія твориться на основі цифр, Доріане. У цьому полягає сутність фокусу.

Хлопчик кивнув, невиразно уявляючи, про що йдеться. Нарешті Лазарус вказав на двері й провів гостей до порогу. Саме тоді Доріан побачив дещо неймовірне. Це сталося майже випадково. Коли вони проходили повз мерехтливий ліхтар, на стінах чітко вималювалися їхні тіні. Всі, крім однієї. Силует Лазаруса не відбився на стіні, наче він був не людиною, а приви́дом.

Озирнувшись, Доріан побачив, що Лазарус уважно стежить за ним. Насмішкливо підморгнувши йому, лялькар лагідно ущипнув його за щоку.

– Не варто вірити всьому, що бачиш...

Доріан вийшов надвір слідом за матір'ю та сестрою.

– Дякую за все. На добраніч, – попрощалася Симона.

– Я отримав неабияке задоволення від спілкування з вами, і це не просто люб'язність, – широко мовив Лазарус. Тепло усміхнувшись, він помахав їм рукою.

Незадовго до опівночі родина Совелів заглибилася в ліс і рушила до Будиночка-на-мисі.

Доріан мовчав, перебуваючи під сильним враженням від дивовижного маєтку Лазаруса Жана. Ірен замислилася про щось своє, забувши про цілий світ. Що ж стосується Симони, вона полегшено зітхала й дякувала Богу за допомогу.

Перш ніж силует Кравенмору зник із поля зору, Симона озирнулася і востаннє оглянула будинок. На третьому поверсі західного крила горіло одне-єдине вікно. За завісами вгадувалася чиясь нерухома постать. Тієї миті світло згасло, і морок окутав широкий віконний отвір.

Зачинившись у своїй спальні, Ірен зняла позичену в матері сукню й обережно повісила її на стілець. Із сусідньої кімнати долинали голоси Симони й Доріана. Дівчинка вимкнула світло й розкинулася на ліжку. Блакитні тіні стрибали по стелі, мов примарні вершники, що гарцювали під небом, підсвіченим полярним сяйвом. Ніщо не порушувало тишу, крім ніжного плескоту хвиль, що накочувалися на скелі. Ірен заплющила очі й спробувала заснути, проте всі її зусилля виявилися марними.

Їй було важко повірити, що віднині вона не побачить їхнє колишнє паризьке помешкання і не повернеться до танцювальної зали, аби заробити кілька монет, що

їх могли заплатити бідні солдати. Ірен розуміла, що тіні великого міста не дотягнуться сюди, але для спогадів не існує кордонів. Вона знову підвелася і підійшла до вікна.

У непроглядній темряві височіла вежа маяка. Дівчинка зосередила погляд на островці, вкритому іскристими пурпуровими туманами. Їй здалося, що десь удалині спалахнув вогник, подібний до сонячного зайчика. За кілька секунд вогник блимнув знову й остаточно згас. Ірен насупилася, помітивши, що її мати стоїть унизу, на веранді. Закутавшись у товстий светр, Симона мовчки споглядала море. Ірен не стала роздивлятися її обличчя, адже чудово знала, що мама плаче і вони обидві ще довго страждатимуть від безсоння. Тієї першої ночі, проведеної у Будиночку-на-мисі, коли родина Совелів зробила перший крок назустріч щастю, що виднілося за обрієм, втрата батька сприймалася особливо болісно.

3. Блакитна Бухта

Світанок 22 червня 1937 року був найяскравішим з усіх, які Ірен бачила за все своє життя. Море виблискувало, мов діамантова мантия під блакитним небесним склепінням. Дівчинка виросла у великому місті, тож навіть не уявляла, що небо буває таким прозорим. О цій порі з вікна її кімнати можна було добре роздивитися острівця із маяком – так само, як і маленькі скельні групи, що випиналися посеред бухти, наче гребінь морського дракона. Трохи далі, за Пляжем англійця, уздовж міської набережної, простіралися ряди охайних будиночків, чиї відбитки зливалися у прекрасну тремтливу акварель між буйками, що починалися за риболовецьким причалом. Примружуючи очі, Ірен немовби бачила рай, зображений Клодом Моне, улюбленим художником її батька.

Вона навстіж розчахнула вікно, впустивши до кімнати свіжий морський бриз, просякнутий запахом солі. Мартини, що гніздилися на стрімчаках, зацікавлено зиркнули на неї. Нові сусіди. Неподалік від зграї птахів Ірен угледіла Доріана, який уже дістався своєї схованки поміж скель і складав каталог міражів або описував життя землерийок... хтось, чим він так захоплено займався під час тих самотніх прогулянок.

Ірен розмірковувала над тим, яке вбрання обрати, аби вийти надвір і насолодитися цим казковим днем, що неначе прослизнув у реальність із якогось дивовижного сновидіння. Аж тут вона почула чийсь дзвінкий голос, що доносився з нижнього поверху. Гостя базікала без угаву. Прислухавшись на кілька секунд, вона розрізнила спокійний тембр матері. Симона намагалася вести бесіду, – точніше, вставляти односкладові вигук у коротенькі паузи, які час від часу витримувала співрозмовниця.

Одягаючись, Ірен спробувала вгадати зовнішність відвідувачки. Це заняття було її улюбленою розвагою в дитинстві: вона заплющувала очі, прислухалася до незнайомого голосу й уявляла його власника, стараючись визначити зріст, вагу, обличчя, риси характеру...

Цього разу перед нею постав образ юної брюнетки – низенької, жвавої і моторної (найбільш імовірно, що її очі були темними). Намалювавши подумки її портрет, Ірен вирішила спуститися сходами й убити двох зайців одним пострілом: по-перше,

задовольнити ранковий апетит ситним сніданком, а по-друге, задовольнити свою цікавість стосовно власниці голосу (останній пункт був найважливішим).

Щойно ступивши на перший поверх, вона пересвідчилася, що припустилася лише однієї помилки: дівчина мала волосся солом'яного кольору. Всі інші ознаки збігалися зі стовідсотковою точністю. Отак Ірен познайомилася з колоритною балакучою Ханою – на слух.

Симона Совель доклала всіх зусиль, аби пригостити Хану смачним сніданком і віддячити їй за неймовірну вечерю, яку та приготувала напередодні в маєтку Лазаруса Жана. Хана ковтала їжу ще швидше, ніж плескала язиком. Вона обрушила на Симону й Ірен потік різноманітних історій, жартів і пліток про містечко та його мешканців. Не минуло й кількох хвилин, як у них склалося враження, ніби вони знають її все життя.

Поїдаючи один тост за іншим, Хана встигала розмовляти на шаленій швидкості й стисло викладати факти своєї біографії. У листопаді їй виповниться шістнадцять; її батьки мали власний будинок у містечку; батько був риболовом, а мати – пекаркою; з ними жив її кузен Ісмаель, який втратив батьків багато років тому і допомагав дядькові, тобто її татові, рибалити на кораблі. Віднедавна Хана не відвідувала школу, оскільки Жанна Бро – директорка державного коледжу і справжнісіньке стерво – вважала її тупуватою й лінивою. Попри це, Ісмаель учив її читати, і щотижня їй дедалі краще вдавалося завчити таблицю множення. Дівчина обожнювала жовтий колір і колекціонувала мушлі, які збирала на пляжі англійця. У вільний час вона любила слухати серіали по радіо й ходити на танці, які влаштовували на головній площі в літні місяці, коли до міста приїжджали оркестри-гастролери. Вона не користувалася парфумами, але їй подобалася губна помада...

Слухати оповідки Хани було весело, хоча, з іншого боку, ця безперервна балаканина неабияк утомлювала. Розправившись зі своєю порцією і всім, що не доїла Ірен, вона кілька секунд помовчала. Тиша, що запала в будинку, здавалася надприродною. Звичайно, вона тривала недовго.

– Може, ми прогуляємося і я покажу тобі місто? – спитала Хана, раптово надихнувшись ідеєю провести екскурсію по Блакитній Бухті.

Ірен переглянулася з матір'ю.

– Залюбки, – відповіла дівчинка після короткої паузи.

Хана розплилася в широкий усміщці.

– Не хвилюйтесь, мадам Совель. Я поверну її вам неушкодженою.

Ірен та її нова подруга перескочили через поріг і щодуху помчали до Пляжу англійця. Спокій поступово повертався до Будиночка-на-мисі. Симона взяла філіжанку кави й вийшла на веранду, налаштована сповна насолодитися тихим, умиротвореним ранком. Доріан, який блукав поміж скель, помахав їй рукою.

Симона помахала йому у відповідь. Дивний хлопчик. Завжди сам. Здавалося, він не волів шукати нових друзів або не вмів їх заводити. Допиваючи каву, Симона

востаннє позирнула на Ірен і Хану, які прямували до містечка. Хана продовжувала торохтіти без угаву. Суцільні крайнощі: хтось забагато розмовляє, а хтось постійно мовчить.

Осмилення всіх таємниць і тонкощів життя в маленькому приморському містечку зайняло більшу частину липня – першого місяця, проведеного родиною Совель у Блакитній Бухті. Початковий етап – культурний шок і збентеження – тривав один тиждень. Саме тоді вони зробили важливе відкриття: не рахуючи метричної системи, тутешні звичаї, норми й особливості не мали нічого спільного з паризькими. Насамперед відрізнявся розпорядок дня. Не буде перебільшенням стверджувати, що на тисячу парижан припадає кілька тисяч годинників – безжальних тиранів, що структурують їхнє життя з військовою педантичністю. У Блакитній Бухті ніхто не зважав на годинники – режим залежав від сонця. Тут не було автомобілів, за винятком машин лікаря Жиро, жандармерії й Лазаруса. Тут не було безлічі інших речей... Розмаїття контрастів здавалося нескінченним. Хоча основна відмінність полягала не у числах, а в традиціях.

Париж – місто незнайомих, де цілком реально прожити багато років і навіть не дізнатися імені сусіда по сходовому майданчику. Натомість у Блакитній Бухті неможливо було чхнути або почесати кінчик носа, аби ця резонансна подія не отримала широкого висвітлення по всіх усюдах. Звичайний нежить вважався новиною, а новини виявлялися більш заразними за будь-який нежить. Місцевих газет не існувало, бо в них не було жодної потреби.

Хана взяла на себе просвітницьку місію, яка полягала в тому, щоб докладно розповісти Совелям про дива Блакитної Бухти й історію цієї місцевості. Дівчинка стріляла словами на запаморочливій швидкості, завдяки чому їй вистачило кількох нетривких зустрічей, аби повідомити їм стільки інформації та пліток, що можна було б укласти величезну енциклопедію на основі цього матеріалу. Отак вони довідалися, що Лоран Сован, місцевий парафіяльний священник, організовував чемпіонати нирців і змагання з марафонського бігу. Церковник не лише виголошував проповіді про неприпустимість лінощів і недостатньої фізичної активності, а й подолав більше миль на своєму велосипеді, ніж Марко Поло проплив морем. Також вони почули, що місцева рада збиралася щовівторка і щочетверга о першій годині дня задля обговорення нагальних питань. Під час засідань Ернест Діжон – пожиттєвий мер, старший за Мафусаїла, – розважав себе тим, що грайливо пощипував подушки крісла, анітрохи не сумніваючись, що пестить пишне стегно Антуанети Фабре – лютої старої дівки, яка обіймала посаду скарбника.

Хана обрушувала на них близько дванадцяти подібних історій за хвилину. Така обізнаність значною мірою пояснювалася тим, що Елізабет, її мати, працювала в пекарні, яка водночас виконувала функції інформаційної агенції, розвідувальної служби й консультативного центру для закоханих.

Совелі швидко збагнули, що економіка містечка скидалася на своєрідний різновид паризького капіталізму. В пекарні, ясна річ, продавали хліб, але в підсобних приміщеннях активно працював інформаційний відділ. Швець – мсьє Сафон – лагодив реміні, блискавки й підшови чобіт, однак це не заважало йому насолоджуватися подвійним життям і приваблювати клієнтів своїм головним хобі – укладанням астрологічних прогнозів і гороскопів.

Описана схема відтворювалася знову і знову. Тутешнє життя здавалося простим

і спокійним, але водночас було більш заплутаним, ніж витіювате візантійське мереживо. Найкращий спосіб осмислення цієї картини світу – налаштуватися на специфічний ритм містечка й прислухатися до думки його мешканців, які допомагали всім новачкам пройти певні ритуали, перш ніж визнавали їхнє право на проживання у Блакитній Бухті.

Саме тому, коли Симона навідувалася до середмістя, аби забрати листи й посилки для Лазаруса, вона неодмінно заходила до пекарні й дізнавалася все про минулі, теперішні й майбутні події. Дами Блакитної Бухти радо прийняли нову приятельку і невдовзі почали засипати її питаннями про загадкового роботодавця. Лазарус вів життя відлюдника й рідко з'являвся на вулицях. Місцевих насторожували не тільки його «дивацтва», а й тонни книг, які він отримував щотижня.

– Уявіть лишень, моя люба подруго, – якось сказала їй Паскаль Лелуш, дружина аптекаря, – самотній чоловік... майже самотній... у величезному будинку з усіма цими книгами...

Симона зазвичай кивала й усміхалася, не реагуючи на подібні вияви нетактовності. Вона не збиралася задовольняти людську цікавість. Колись давно її покійний чоловік дав їй одну цінну пораду: не варто марнувати час на спроби змінити світ – достатньо уникнути того, щоб світ змінив нас.

Також жінка вчилася з повагою ставитися до дивних вимог Лазаруса стосовно його кореспонденції. Особисту пошту слід було розпечатувати наступного дня після отримання і негайно писати відповідь. Ділові й офіційні листи необхідно було розкривати одразу, проте вона мала відповідати не раніше, ніж за тиждень. Основна умова стосувалася будь-яких послань із Берліна, підписаних якимось там Даніелем Гофманом: такі повідомлення передавалися Лазарусу особисто, і читати їх суворо заборонялося. Симона вирішила не сушити мозок усіма цими тонкощами, не пов'язаними з її безпосередніми обов'язками. Вона зловила себе на думці, що їй подобається жити тут; їй тішило, що діти зростатимуть у здоровій атмосфері, далеко від Парижа. Менше за все їй хвилювало, коли і в якій послідовності треба розпечатувати листи.

Що ж стосується Доріана, він переконався на власному досвіді, що захоплення картографією дозволяло йому виділяти час на дружбу з деякими місцевими хлопчиками. Здавалося, всім байдуже, чи давно його родина оселилася тут або щойно переїхала, чи добре він плаває або взагалі не вміє (спочатку в нього виходило погано, але нові приятелі навчили триматися на плаву). Доріан дізнався, що гра в «петанк» – розвага для пенсіонерів, а переслідування дівчат – основна мета зухвалих п'ятнадцятирічних підлітків, змучених гормональною лихоманкою, що позбавляла розуму і псувала шкіру. У цьому віці хлопчики полюбляють кататися на велосипеді, фантазувати й спостерігати за світом в очікуванні, що світ зверне на них увагу. Недільні вечори присвячувалися кіно. Саме в кінотеатрі Доріан зустрів нове таємне кохання, порівняно з яким картографія видавалася нудною наукою про запилені пергаменти: Грету Гарбо. Самої лише згадки про це божественне створіння під час обіду було достатньо, щоб у нього пропав апетит, хоча йшлося про немолоду – тридцятирічну! – актрису.

Поки Доріана роздирали сумніви, чи немає ознак збочення в його захопленні жінкою, яка наблизилася до порогу старості, Ірен – єдина з усієї родини – витримувала фронтальний наступ Хани. На порядку денному стояло складання списку юнаків, чие товариство було бажаним (можливі стосунки не передбачали жодних зобов'язань). Хана намагалася втовкмачити їй, що вона прожила в містечку аж

п'ятнадцять днів, і якщо не почне негайно фліртувати з кимось, хлопці вважатимуть її дивачкою і білою вороною. Попри це, Хана першою визнавала, що біцепси претендентів заслуговують на високу оцінку, проте Господь обділив їх розумом – мізки мали скромні можливості й суто практичне призначення. Хай там як, а Ірен приваблювала чимало кавалерів і залицьників, що викликало білу заздрість її подруги.

– Моя люба, якби я мала такий успіх, то вже б стала Матою Харі, – часто повторювала Хана.

Скоса позираючи на групу хлопців, що прямувала їм назустріч, Ірен зніяковіло усміхалася.

– Мені не хочеться фліртувати з ними. Вони здаються дурнуватими.

– Дурнуватими? – обурювалася Хана, не розуміючи, як можна прогавити стільки заманливих шансів. – Якщо хочеш дізнатися щось цікаве, раджу піти в кіно або взяти книжку!

– Я подумаю над цим, – хихотіла Ірен.

Хана хитала головою.

– На тебе чекає доля мого кузена Ісмаеля, – проголошувала вона.

Її двоюрідний брат Ісмаель мав шістнадцять років. За словами Хани, він виховувався у її родині після смерті своїх батьків. Ісмаель працював матросом на кораблі дядька, але його істинними захопленнями були самотність і вітрильник, виготовлений власноруч. Назву останнього Хана ніяк не могла запам'ятати.

– Здається, щось грецьке. Уф!

– А де він зараз? – спитала Ірен.

– У морі. Літні місяці – найкраща пора для рибалок, які наважуються виходити у відкрите море. Мій тато та кузен перебувають на «Естель». Вони не повернуться до серпня, – пояснила Хана.

– Мабуть, їм сумно. Вони змушені проводити стільки часу в розлуці...

Хана здвигнула плечима.

– Треба якось заробляти на життя...

– Тобі не дуже подобається працювати в Кравенморі, правда? – закинула вудочку Ірен.

Подруга дещо здивовано глипнула на неї.

– Звісно, це не моя справа, – поспішила виправитися Ірен.

– Усе гаразд, я не образилася, – усміхаючись, сказала Хана. – Так, це правда. Мені не надто подобається працювати там.

– Через Лазаруса?

– Ні. Лазарус – приємна людина. Він був дуже добрим до нас. Багато років тому, коли мій тато потрапив під гребний гвинт і дуже травмувався, саме він заплатив за операцію. Якби не Лазарус...

– У чому ж тоді проблема?

– Не знаю. Мене насторожує це місце. І машини... Там повно машин, які ні на мить не зводять з тебе очей.

– Звичайні іграшки.

– Спробуй поспати там одну ніч. Щойно заплющувеш очі, як чуєш цокання – «тік-так, тік-так».

Вони переглянулися.

– Тік-так, тік-так? – повторила Ірен.

Хана іронічно посміхнулася.

– Може, я боягузка, але ти, здається, обрала шлях старої діви.

– Обожаю старих дів, – париувала Ірен.

Дні спливали майже непомітно, і не встигли Совелі й оком змигнути, як у двері постукав серпень. Він приніс перші літні дощі й грози, що тривали кілька годин. Симона захопилася новими клопотами. Ірен звикала до товариства Хани. Що ж стосується Доріана, неважко здогадатися, що він вчився пірнати й креслити мапи інтимної географії Грети Гарбо.

Одного серпневого дня, коли нічний дощ звів прекрасні палаци з білосніжних хмаринок на сліпучо-блакитному небесному полотні, Хана й Ірен вирішили прогулятися Пляжем англійця. Минуло рівно півтора місяця відтоді, як Совелі оселилися у Блакитній Бухті. Здавалося, всі можливі несподіванки вже трапилися і не варто очікувати чогось особливого. Та сюрпризи лише починалися.

Полуденне сонце дозволяло розгледіти низку слідів, що тягнулися уздовж лінії прибою – чіткі позначки на світлій пластині. Далекі щогли портових кораблів блимали, мов міражі в пустелі.

Усе, куди сягало око, було застелене тонкою вуаллю сліпучо-білого піску. Ірен та Хана вместилися на уламках старого човна, що застряг на мілині. Їх оточували зграйки маленьких блакитних пташок, що вочевидь гніздилися у білосніжних дюнах.

– Чому це місце називають Пляжем англійця? – спитала Ірен, вдивляючись у пустку, що простиралася між містечком і мисом.

– Довгий час тут стояла хижка старого художника-англійця. Бідолаха мав більше

боргів, аніж пензликів. Він дарував місцевим свої картини в обмін на одяг та їжу. Помер три роки тому. Його поховали на цьому пляжі, де він провів усе своє життя, – розповіла Хана.

– Якби мені дали право вибору, я б теж воліла бути похованою в такому місці.

– Веселі думки, – жартівливо мовила Хана з певним докором.

– Утім, я не поспішаю, – уточнила Ірен. Тієї миті її погляд упав на маленький вітрильник, що розсікав хвилі метрів за сто від лінії узбережжя.

– Уф! – пробурмотіла її подруга. – Ось і він: самотній моряк. Не міг і дня прожити без свого вітрильника.

– Хто?

– Учора мій батько з кузеном зішли з корабля на берег, – пояснила Хана. – Тато ще спить. А цей навіжений знову... Він невиліковно хворий.

Ірен вдивилася у морську далечінь, туди, де вітрильник перетинав бухту.

– Це мій кузен Ісмаель. Він проводить половину життя на борту, принаймні тоді, коли не працює з моїм батьком на пристані... Але він хороший хлопець. Бачиш цей медальйон?

Хана показала їй прекрасний медальйон на золотому ланцюжку, який звисав з її шиї: сонце, що занурювалося в море.

– Подарунок Ісмаеля.

– Чудовий, – сказала Ірен, уважно розглядаючи прикрасу.

Хана підстрибнула й видала оглушливий крик, сполошивши блакитних пташок і змусивши їх перелетіти на інший кінець пляжу. Стрункий молодик, що стояв за штурвалом, помахав їй рукою, і човен розвернувся носом до пляжу.

– Запам'ятай найважливіше: нічого не запитуй про вітрильник, – застерегла її Хана. – Якщо ж Ісмаель першим порушить цю тему, не треба цікавитись, як він його виготовив. Він може просторікувати годинами.

– Сімейна традиція.

Хана метнула на неї гнівний погляд.

– Мабуть, я покину тебе тут, на пляжі. Віддам на поталу ракам.

– Вибач.

– Вибачення прийнято. Якщо я здаюсь тобі балакучою, уявляю, що ти подумаєш про мою хрещену. Порівняно з нею вся наша родина нагадує німих.

– Мені буде дуже приємно познайомитися з нею.

– Ха! – відказала Хана, не в змозі стримати лукаву посмішку.

Вітрильник Ісмаеля впевнено перетнув лінію прибою; киль встромився у пісок, наче ніж у масло. Юнак поспішив віддати фал і за лічені секунди опустив вітрило до основи щогли. Його досвідченість не викликала жодних сумнівів. Ісмаель ступив на сушу і мимоволі змріяв Ірен поглядом із голови до ніг. Красномовність цього погляду не поступалася його навігаційним навичкам. Хана закотила очі під лоба й насмішковано висунула кінчик язика, після чого швидко відрекомендувала їх одне одному. Звісно, на свій лад.

– Ісмаелю, це моя подруга Ірен, – люб'язно мовила вона. – Тобі зовсім не обов'язково її істи.

Хлопець штовхнув її ліктем і простяг Ірен руку.

– Привіт...

Лаконічне вітання доповнювалося сором'язливою, щирою усмішкою. Ірен потиснула йому руку.

– Спокійно, Ісмаель не є розумово відсталим. Така вже його манера виражати, що він радий знайомству і таке інше, – зауважила Хана.

– Кузина так багато тереvenить, що мені часом здається, що їй не вистачить словника, – пожартував Ісмаель. – Гадаю, вона вже попередила тебе, щоб ти не розпитувала мене про вітрильник.

– Ні, нічого такого вона не казала, – обережно відповіла Ірен.

– Не вірю. Хана вважає, що я не вмію обговорювати інші теми, бо це єдине, що мене цікавить.

Розвеселившись, Ірен слухала цей словесний двобій. Вони явно насолоджувалися, пускаючи шпильки, проте в уїдливих коментарях не відчувалося злорадства – лише необхідна доза іронії, аби додати щіпку перцю до рутинних буднів.

– Як я зрозумів, ви оселилися в Будиночку-на-мисі, – сказав Ісмаель.

Ірен зосередила всю свою увагу на хлопцеві, бажаючи скласти про нього вичерпне уявлення. Так, Ісмаелеві справді на вигляд було шістнадцять. Судячи зі стану шкіри й волосся, він проводив багато часу в морі. Його тілобудова видавала, що він займається важкою фізичною роботою на пристані, а руки та плечі були вкриті павутинням маленьких шрамів, вельми нетипових для паризьких молодиків. Уздовж правої ноги тягнувся довший і чіткіший рубець, що починався трохи вище коліна й опускався до щиколотки. Ірен стало цікаво, де він міг роздобути такий трофей. Зазирнувши йому у вічі, вона подумала, що очі Ісмаеля – єдина оригінальна риса в його зовнішності. Великі й прозорі, вони неначе були створені для того, щоб приховувати всілякі таємниці під пеленою проникливого погляду, в якому читалася невиразна печаль. Ірен пригадувала, де бачила такі погляди, сповнені страху, смутку і гіркоти. Так дивилися на неї безіменні солдати, з якими вона танцювала неповні три хвилини під ритми третьосортного оркестру.

– Моя любя, ти у хмарах літаєш? – голос Хани вивів її з прострації.

– Я думала про те, що вже пізно. Моя мама, певно, хвилюється.

– Твоя мама має радіти, що їй дали спокій на кілька годин, але тобі краще знати, – сказала Хана.

– Я можу підкинути тебе, якщо хочеш, – запропонував Ісмаель. – Біля Будиночка-на-мисі є маленький причал посеред скель.

Ірен допитливо глянула на Хану.

– Якщо ти відмовишся, то розіб'єш йому серце. Кузен не запросив би на борт свого вітрильника навіть Грету Гарбо.

– А ти не поїдеш? – дещо знічено спитала Ірен.

– Я б не сіла у цю розвалюху, навіть якби мені заплатили. До того ж сьогодні у мене вихідний, а ввечері на площі будуть танці. На твоєму місці я б добре подумала. Це каже донька рибалки. Гаразд, щось я забалакалася. Іди вже. А ти, моряче, постарайся довести до порту мою подругу цілою і здоровою. Второпав?

Вітрильник (який називався «Кіанеос», якщо вірити напису на борту) вийшов у море, розправивши вітрила й розвернувшись носом у напрямку мису.

Здійснюючи різні маневри, Ісмаель сором'язливо усміхався дівчинці. Він усівся біля штурвала лише тоді, коли корабель ліг курсом за течією. Учепившись руками в лавку, Ірен підставила обличчя бризу, що осипав її крапельками води. Потужний вітер штовхав їх уперед, і Хана миттєво перетворилася на крихітну фігурку, що махала їм рукою з берега. Швидкість, з якою вони мчали бухтою, і плескіт хвиль об корпус викликали у пасажирки нестримне бажання сміятися без будь-якої причини.

– Твій перший раз? – спитав Ісмаель. – На вітрильнику, я маю на увазі.

Ірен кивнула.

– Особливий досвід, правда?

Усміхнувшись, вона кивнула вдруге, не в змозі відірвати очей від великого шраму, що зміївся на нозі Ісмаеля.

– Вугор, – пояснив хлопець. – Довга історія.

Ірен звела очі й глянула на обриси Кравенмору, що ледь проступали над лісом.

– Що означає назва твого вітрильника?

– Грецьке слово «Куанеос». Ціан, – відповів Ісмаель із загадковим виглядом.

Оскільки Ірен насупила брови, не розуміючи, що він хоче сказати, хлопець провадив далі:

– Греки вживали його для позначення синього кольору моря. Описуючи море, Гомер порівнює його колір із темним вином. Саме він запровадив це слово – kyaneos.

– Бачу, що ти вмівеш говорити не лише про сіті й твій корабель.

– Намагаюся.

– Хто тебе навчив?

– Судноплавства? Я всього навчився сам.

– Ні, я про греків...

– Мій батько захоплювався історією. Я зберіг деякі його книжки.

Ірен промовчала.

– Хана напевно розповіла тобі, що мої батьки померли.

Вона обмежилася ствердним кивком. За кілька сотень метрів від них вигулькнув острівець із маяком. Ірен зачаровано дивилася на нього.

– Маяк уже давно не працює. Наразі використовується той, що стоїть у порту Блакитної Бухти, – повідомив Ісмаель.

– Невже ніхто не припливає на острів? – поцікавилася Ірен.

Він похитав головою.

– А чому?

– Тобі подобаються історії про привидів? – спитав він замість відповіді.

– Залежить від конкретної історії...

– Місцеві вірять, що на острові водяться привиди чи щось таке. Подейкують, що там потонула жінка. Дехто бачить вогні. Врешті-решт, кожне місто має свої байки, і наше нічим не відрізняється від інших.

– Вогні?

– Вересневі вогні, – уточнив Ісмаель. Тієї миті вони проминули острівець, що залишився за правим бортом. – Легенда – якщо її можна так назвати – оповідає, що якось наприкінці літа в місті влаштували карнавал. Уночі люди побачили, як жінка в маскарадному вбранні сіла на корабель і відчалила в море. Хтось вважає, що вона плила на таємне побачення зі своїм коханцем, який чекав на неї біля маяка, а хтось стверджує, що вона скоїла страшний злочин і тікала від правосуддя. Ти ж розумієш, що будь-яка версія годиться, тому що ніхто не знав, хто вона така. Її обличчя приховувала маска. Однак ця жінка не встигла перетнути бухту – несподівано зчинилася сильна буря. Корабель вдарився об скелі й розлетівся на тріски. Загадкова незнайомка потонула. Принаймні її тіло так і не знайшли. Кілька днів по тому приплив виніс на берег пошарпану маску. Містяни кажуть, що відтоді на острові блимають вогні – це трапляється в останні дні літа, коли на землю опускаються сутінки...

– Привид тієї жінки...

– Угу... Вона намагається завершити свою подорож і дістатися острова. Так говорить легенда.

– І це правда?

– Це історія про привидів. Ти або віриш у неї, або не віриш.

– А ти віриш? – допитувалася Ірен.

– Я вірю лише в те, що бачу на власні очі.

– Скептичний моряк.

– Щось таке.

Ірен знову спрямувала погляд на острівця. Хвилі несамовито билися об скелі. Тріснуті вікна на вежі маяка переломлювали світло, внаслідок чого утворювалася фантастична веселка, яка повільно розчинялася у пелені бризок, що сипалися на хвилеріз.

– Ти бував там? – спитала дівчинка.

– На острівці?

Ісмаель підтягнув шкот і крутнув штурвал. Вітрильник накренився на лівий борт і, ставши проти течії, що рухалася з проливу, розвернувся до мису.

– Ми попливемо туди, якщо бажаєш, – запропонував він. – Погуляємо острівцем.

– А це можливо?

– Усе можливо. Питання полягає в іншому: чи вистачить тобі сміливості, – відказав Ісмаель із викличною усмішкою.

Ірен витримала його погляд.

– Коли?

– Наступної суботи. На моєму вітрильнику.

– Удвох?

– Удвох. Але якщо ти боїшся...

– Я не боюсь, – відрізала Ірен.

– Тоді зустрінемося в суботу. Опівдні я заберу тебе на причалі.

Ірен перевела погляд на узбережжя. Будиночок-на-мисі височів серед стрімчаків. На веранді стояв Доріан і спостерігав за ними з неприхованою цікавістю.

- Мій брат Доріан. Може, піднімешся і познайомишся з моєю мамою?
- Я – поганий кандидат для знайомства з родиною.
- Тоді іншим разом.

Вітрильник увійшов у маленьку природну бухту біля підніжжя скель, що оточували Будиночок-на-мисі. Зі спритністю, розвиненою завдяки тривалій практиці, Ісмаель опустил вітрило й дочекався, коли сильна течія віднесе їх до причалу. Потім хлопець узяв трос і зістрибнув на сушу, щоб пришвартувати корабель. Досягнувши своєї мети, він простяг руку Ірен.

- До слова, Гомер був сліпим. Звідки він знав, який колір має море? – спитала дівчинка.

Ісмаель схопив її за руку й одним різким порухом переніс на причал.

- Ще одна причина довіряти лише власним очам, – відповів він, не випускаючи її долоню.

Ірен згадала слова Лазаруса, які той мовив під час вечері у Кравенморі.

- Часом очі обманюють нас, – заперечила вона.
- Мене не обдурять.
- Дякую за прогулянку.

Ісмаель кивнув і повільно розтиснув пальці.

- Побачимося в суботу.
- До зустрічі.

Повернувшись на борт, Ісмаель відв'язав трос і дозволив течії відтягти корабель від причалу, поки він піднімав вітрило. Вітер підштовхнув його до гирла затоки. За кілька секунд «Кіанеос», хитаючись на хвилях, заглибився у бухту.

Ірен стояла на причалі, спостерігаючи за тим, як біле вітрило поступово зникає з поля зору, перетворюючись на крихітну цятку на безмежних морських просторах. Певної миті дівчинка усвідомила, що усмішка не сходить з її обличчя, а по руках бігають якісь підозрілі мурашки. Саме тоді вона зрозуміла, що цей тиждень буде нескінченно довгим.

4. Таємниці й тіні

Календар Блакитної Бухти позначав лише дві пори року: літо та інші місяці. Влітку кількість робочих годин, що припадала на кожного жителя, збільшувалася втричі, адже місцеві забезпечували всім необхідним довколишні прибережні курорти, куди стікалися туристи й приїжджі з великих міст у пошуках пляжів,

сонця і приємної нудьги. Пекарі, ремісники, шевці, теслі, каменярі й представники різноманітних професій залежали від трьох довгих місяців, упродовж яких сонце зігрівало узбережжя Нормандії. На тринадцять-чотирнадцять тижнів мешканці Блакитної Бухти перетворювалися на працюючих мурах, щоб мати можливість вести спокійне життя скромної цикади решту року. Особливо напруженими видавалися перші дні серпня, коли попит на тутешні продукти й послуги злітав від нуля до хмар.

Одним з небагатьох винятків із загального правила був Крістіан Юпер. Подібно до інших власників риболовецьких суден, він розділяв долю мурахи дванадцять місяців на рік. Печальні думки опосідали досвідченого риболова щоліта, приблизно в той самий період, коли всі містяни піднімали вітрила й виходили в море. Дивлячись на них, він замислювався над тим, чи не помилився, бува, у виборі професії, чи не було б розумнішим порушити традицію семи поколінь і почати управляти власним готельчиком, стати торговцем або оволодіти будь-яким іншим ремеслом. Можливо, тоді його донька Хана не мала би увесь тиждень працювати служницею у Кравенморі. Можливо, тоді він частіше бачив би обличчя власної дружини, а не перетинався б із нею на пів години в день – п'ятнадцять хвилин уранці й п'ятнадцять увечері.

Ісмаель крадькома спостерігав за своїм дядьком, поки вони чинили баластну помпу. Замислене обличчя рибалки дозволяло здогадатися, що його пригнічує.

– Ти міг би відкрити майстерню корабельного обладнання, – зауважив Ісмаель.

Юпер видав звук, що нагадував каркання.

– Або продати корабель і вкласти гроші в крамницю мсьє Дідье. Він цілих шість років умовляє тебе, – провадив далі юнак.

Дядько відірвався від роботи й змріяв його пильним поглядом. Упродовж тринадцяти років він заміняв Ісмаелю батька, і за весь цей час йому не вдалося виправити те, що найбільше приваблювало й лякало його у хлопцеві: абсолютну, дивовижну подібність до покійного Юперового брата, включно зі схильністю висловлювати свою думку навіть тоді, коли ніхто не просив його поради.

– Гадаю, було б краще, якби ти цим зайнявся, – відказав Крістіан. – Мені ось-ось стукне п'ятдесят. У такому віці пізно шукати іншу роботу.

– Чому ж ти бідкаєшся?

– Хто бідкається?

Ісмаель стенив плечима. Вони знову зосередилися на ремонті помпи.

– Гаразд. Більше не скажу ні слова, – буркнув Ісмаель.

– Яке горе. Мені не вистачатиме твого базікання. Закріпи натяжний ролик.

– Твій ролик нікуди не годиться. Треба міняти помпу. Одного дня вона влаштує нам сюрприз – налякає до смерті.

Юпер обдарував його своєю коронною усмішкою, що зазвичай призначалася митникам, портовій владі й різношерстим бюрократам.

– Ця помпа належала моему батькові. А до нього – моему дідові. А ще раніше...

– У тому-то й проблема, – перебив його Ісмаель. – Вона принесла би більше користі в музеї, ніж тут.

– Амінь.

– Я маю рацію. І ти це знаєш.

Грати на нервах дядька було однією з найулюбленіших розваг Ісмаеля, якщо не рахувати його пристрасті до плавання на вітрильнику.

– Я не хочу продовжувати цю суперечку. Годі вже. Крапка. Кінець.

Щоб розвіяти останні сумніви щодо своїх намірів, Юпер енергійно й рішуче крутнув гайковим ключем.

Аж раптом у глибинах помпи почувся якийсь підозрілий тріск. Юпер усміхнувся хлопцеві. За дві секунди кришка натяжного ролика, який вони щойно закріпили, злетіла вгору й, описавши параболу над їхніми головами, помчала далі. Слідом за кришкою в політ вирушила якась деталь, схожа на поршень, комплект шрубок і невпізнані залізяки. Дядько й племінник спостерігали за польотом бруксу, аж доки той вельми неделікатно приземлився на палубу сусіднього корабля, що належав колишньому боксеру Жерару Піко – дужому, мов бик, і дурному, як вівця. Піко уважно оглянув уламки й здійняв очі до неба.

Юпер та Ісмаель переглянулися.

– Сумніваюся, що ми помітимо різницю, – зауважив Ісмаель.

– Коли я захочу дізнатися твою думку...

– Ти запитаєш у мене. Домовились. До речі, ти не проти, якщо я візьму вихідний у суботу? Хочу дещо відремонтувати на вітрильнику.

– Твій «ремонт», бува, не схожий на зеленооку білявку зростом метр сімдесят? – багатозначно мовив рибалка, лукаво посміхнувшись своєму небожу.

– Чутки розповзаються швидко, – сказав Ісмаель.

– Якщо їх розпускає твоя кузина, вони летять на крилах, любий племінничку. Як звуть твою даму?

– Ірен.

– Зрозуміло.

– Нічого ти не розумієш.

– Час покаже.

– Вона симпатична. От і все.

– «Вона симпатична. От і все», – повторив Юпер, імітуючи холодну, байдужу

інтонацію хлопця.

– Забудь. Це погана ідея. Краще я працюватиму в суботу, – перебив його Ісмаель.

– Тоді почистиш трюм. Там уже кілька тижнів валяється гнила риба. Жахливий сморід.

– Чудово.

Юпер зареготав.

– Ти впертий, як твій батько. Тобі подобається ця дівчина чи ні?

– Пф!

– Не відповідай мені вигуками, Ромео. Я втричі старший за тебе. Вона подобається тобі чи ні?

Хлопець знизав плечима. Його зашарілі щоки нагадували стиглі персики. Нарешті він пробуркотів щось незрозуміле.

– Переклади, – звелів дядько.

– Так. Здається. Я майже не знаю її.

– Добре. Це набагато більше, ніж я міг сказати про твою тітку, коли вперше побачив її. А вона свята жінка, Бог мені свідок.

– Якою вона була в юності?

– Облиш. Інакше працюватимеш у трюмі всю суботу, – пригрозив дядько.

Ісмаель кивнув і заходився збирати інструменти. Юпер витирав вимазані машинним мастилом руки, скося позираючи на нього. Остання дівчина, до якої племінник виявляв цікавість, звалася Лаурою і була донькою комівояжера з Бордо. Відтоді минуло два роки. Йому було важко проникнути у потаємні думки Ісмаеля, але все вказувало на те, що його єдиною любов'ю стали море і самотність. Та дівчина напевно була особливою.

– Я почищу трюм до п'ятниці, – пообіцяв Ісмаель.

– Він весь у твоєму розпорядженні.

Надвечір дядько й племінник зішли на пристань, збираючись вертатися додому. Їхній сусід Піко досі вивчав загадкові уламки, розмірковуючи, де вони взялися. Можливо, того літа пролилися особливі «гвинтові» дощі. А може, небеса послали йому якийсь знак.

Коли настав серпень, родина Совелів цілком звикла до нового середовища. Їм здавалося, що вони прожили в Блакитній Бухті близько року. Ті, хто не знав їх особисто, довідалися всі подробиці їхньої біографії завдяки ораторському мистецтву Хани та її матері Елізабет Юпер. Якимось незбагненим чином інформація

надходила до пекарні ще до того, як певна подія мала місце. Це дивовижне явище вочевидь було обумовлене як магією, так і звичайними пересудами. Ні радіо, ні газети не витримували конкуренції із закладом Елізабет Юпер. Гарячі круасани й свіжі новини пропонувалися відвідувачам з ранку до ночі. Отже, до п'ятниці єдиними жителями, які нічого не чули про «кохання з першого погляду», що поєднало серця Ісмаеля Юпера й новоприбулої Ірен Совель, були риби й самі «закохані». Не мало суттєвого значення, що сталося або могло статися між ними. Коротка морська прогулянка від Пляжу англійця до Будиночка-на-мисі була занесена до архіву літа 1937 року.

Перші тижні серпня справді пролетіли як одна мить. Симоні нарешті вдалося скласти вичерпне уявлення про Кравенмор. Список невідкладних господарчих справ був нескінченним: перемовини з місцевими постачальниками, перевірка рахунків, складання балансу, ведення кореспонденції Лазаруса тощо. Всіх цих клопотів було достатньо, аби заповнити цілу добу, не рахуючи часу, витраченого на те, щоб спати та дихати. Доріан – осідлавши велосипед, який Лазарус люб'язно подарував йому на честь новосілля, – став її поштовим голубом. За кілька днів хлопчик вивчив кожен камінчик, кожную вибоїну на дорозі, що вела до Пляжу англійця.

Щоранку Симона розпочинала свій робочий день, відправляючи кореспонденцію, яку треба було розіслати, й ретельно сортуючи отримані послання згідно з інструкціями Лазаруса. Вона завжди тримала при собі пам'ятку – один згорнений навпіл аркуш, де були стисло викладені всі чудернацькі настанови мсьє Жана. Жінка не забула, як на третій день свого перебування в Кравенморі припустилася помилки й мало не розпечатала один із листів, надісланих із Берліна Даніелем Гофманом. Останньої секунди пам'ять урятувала її, і вона згадала про заборону Лазаруса.

Послання від Гофмана надходили раз на дев'ять днів із математичною точністю. Пергаментні конверти завжди були запечатані сургучевими печатками із відтиском герба у формі літери «D». Симона швидко звикла відділяти їх від решти повідомлень, не замислюючись про причини такого ставлення до відправника. Втім, у перший тиждень серпня сталася подія, що знову розпалила її цікавість загадковою кореспонденцією лялькаря з паном Гофманом.

Рано-вранці Симона навідалася до кабінету Лазаруса й залишила на його письмовому столі стос отриманих рахунків і квитанцій. Вона воліла приносити папери в першій половині дня, аби не турбувати лялькаря, коли той працюватиме. Покійний Арман мав звичку розпочинати день, проглядаючи рахунки й чеки. Допоки здоров'я дозволяло йому це робити.

Отже, того ранку Симона, як завжди, увійшла до кабінету і вловила запах тютюну в повітрі, що вказував на те, що напередодні Лазарус засидівся тут до глибокої ночі. Поклавши документи на стіл, вона помітила в каміні якийсь предмет, що димів посеред жевріючого вугілля. Заінтригована, жінка підступила ближче й спробувала розворушити попіл кочергою. Дивний предмет виявився купою паперів, які вогонь не встиг знищити. Вона вже збиралася піти собі, але раптом розгледіла сургучевий герб на аркушах. Листи! Лазарус спалював листи Даніеля Гофмана. Симона сказала собі, що, якими би мотивами він не керувався, це її не стосується. Відставивши кочергу, жінка вийшла з кабінету, рішуче налаштована ніколи більше не лізти в особисті справи свого покровителя.

Хану розбудив дощ, що настирливо барабанив у вікна. Перевалило за північ. Кімнату огортала блакитна темрява, далека заграва бурі, що лютувала над морем, малюючи примарні тіні. Було чути монотонне цокання одного з химерних годинників Лазаруса; очі на усміхненому обличчі циферблата безперервно рухалися сюди-туди. Хана зітхнула. Вона терпіти не могла ночувати у Кравенморі.

При денному світлі маєток Лазаруса Жана здавався їй гігантським музеєм, повним усіляких див і винаходів. Проте, коли наставала ніч, сотні механічних істот, маски та роботи перетворювалися на примарну фауну, що ніколи не спала, ніколи не втрачала пильності й, зачаївшись у темних закутках, спостерігала за тим, що відбувається в будинку; з мертвих облич не сходила посмішка, а невидючі очі витріщалися в нікуди.

Спальня Лазаруса розташовувалася поряд з апартаментами його дружини в західному крилі. Подружжя Жана та їхня покоївка були єдиними живими істотами у Кравенморі. Решта мешканців – десятки творінь лялькаря, що заповнювали кожен коридорчик, кожну кімнату. У передсвітанковій тиші Хана чула, як скриплять механічні нутрощі. Іноді, коли її мучило безсоння, вона годинами уявляла нерухомі фігури зі скляними очима, що виблискували в темряві.

Щойно вона стулила повіки, як уперше почула той звук – розмірений стукіт, приглушений шумом дощу. Хана встала з ліжка й підійшла до вікна. Під пеленою зливи простирався лабіринт веж, арок і ламаних дахів. Вовчі морди гаргуйль вивергали потоки темної води у порожнечу. Як же вона ненавиділа це місце...

Дивний звук знову долинув до неї, і Хана спрямувала погляд на численні вікна в західній частині маєтку. Судячи з усього, вітер розчахнув одне з вікон на другому поверсі. Завіси тріпотіли під дощем, а стулки невпинно стукотіли. Дівчинка прокляла свою долю. Кров крижаніла в жилах від самої думки про необхідність вийти в коридор і рушити до західного крила через весь будинок.

Перш ніж страх узяв гору над почуттям обов'язку, вона одягла халат і взула капці. Світло ніде не горіло, тож Хана взяла канделябр і запалила свічки. Довкола застрибали золотаво-коричневі відблиски, що створювали містичну атмосферу. Хана торкнулася холодної ручки дверей і судомно ковтнула слину. Десь удалині невтомно грюкали вікна в темній кімнаті. Вони чекали на неї.

Зачинивши за собою двері, Хана опинилася в нескінченному коридорі, що губився у безпросвітному мороці. Вона підняла канделябр над головою і рушила вперед. Обабіч проходу вишикувалися сплячі іграшки Лазаруса, що немовби зависали в повітрі. Дивлячись прямо перед собою, дівчинка прискорила крок. На третьому поверсі зберігалася чимало старих роботів Лазаруса – чудних незграбних потвор. Їхні риси здебільшого були гротескними, а на обличчях часом з'являвся агресивний вираз. Майже всі вони були замкнені за скляними вітринами, проте вряди-годи несподівано оживали, підкоряючись наказам внутрішнього механізму, який спонтанно будив їх, виводячи зі стану оціпеніння.

Хана пройшла повз мадам Сару. Гадалка тасувала зморшкуватими руками колоду карт Таро, витягала одну і показувала їй перехожому. Попри всі свої зусилля, дівчинка не стрималася і глянула на вирізьблену з дерева фігуру, більше схожу на привида, ніж на ляльку. Циганка розплющила очі й показала їй карту. Хана відчула клубок у горлі. Там був зображений червоний демон, охоплений язиками полум'я.

За кілька метрів від циганки розхитувався торс чоловіка в карнавальному костюмі.

Автомат невпинно зривав маски з його невидимого обличчя, демонструючи різні сутності. Хана відвела погляд і пришвидшила ходу. Вона сотні разів простувала цим коридором удень. Усі ці ляльки були бездушними механізмами. Не варто звертати на них увагу, а боятися – і поготів.

Заспокоюючи себе цією думкою, вона звернула у прохід, що вів до західного крила. Збоку розмістився мініатюрний оркестр Маестро Фіретті. Достатньо було кинути музикам монетку, аби вони почали грати своєрідну версію «Турецького маршу» Моцарта.

Хана зупинилася біля останніх дверей у коридорі – масивної дубової конструкції. Усі двері у Кравенморі мали унікальний рельєф, і на кожній були вирізьблені сценки зі знаменитих казок. Твори братів Грімм здобули безсмертя завдяки талановитим майстрам, які будували шикарний маєток Лазаруса. Втім, Хана вважала огидними такі моторошні зображення. У будинку вистачало кімнат, куди вона не заходила, і ця конкретна кімната не була винятком. Вона нізащо в світі не переступила би поріг, якби її не змусила необхідність.

За дверима гучно стукотіло вікно. Холодний подих ночі просочувався між щілинами й лоскотав її шкіру. Хана востаннє глянула на довгий коридор, що простирався за її спиною. Обличчя оркестрантів розчинялися в темряві. Чітко розрізнялися шум дощу і плескіт води, неначе тисячі маленьких павучків снували по даху Кравенмору. Глибоко вдихнувши, дівчинка неохоче крутнула дверну ручку й увійшла до кімнати.

Пронизливий протяг налетів на неї, затріснувши двері за її спиною і загасивши свічки на канделябрі. Мокрі завіси колихалися, мов саван небіжчика. Хана зробила кілька кроків і квапливо зачинила вікно, закріпивши послаблену вітром клямку. Потім вона сунула тремтячу руку в кишеню халата, дістала коробку сірників і знову запалила свічки. Мерехтливі вогники прорізали пільму, дозволивши розгледіти приміщення, що нагадало їй кімнату дитини. Поряд із письмовим столом зіщулилося маленьке ліжечко, а під ним виднілися рівненько поставлені чобітки. На стільці були складені книжки й висів дитячий одяг. Зі спинки ліжка звисало мініатюрне розп'яття.

Хана пройшла трохи далі. Обстановка видавалася їй якоюсь дивною, неприродною, хоча вона не могла визначити, що саме викликало такі відчуття. Дівчинка пильніше придивилася до меблів і предметів. У Кравенморі немає дітей. І ніколи не було. Навіщо ж тоді господарі облаштували дитячу кімнату? Аж раптом її осяяла здогадка. Вона збагнула, що саме збентежило її від самого початку. Ні порядок, ні надмірна чистота. Щось таке просте й очевидне, що було важко звернути увагу на цю дрібницю. Безперечно, йшлося про дитячу кімнату. Але чогось бракувало... Іграшок. Жодної іграшки не було видно.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=66735342&lfrom=362673004) на

ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.